

'כל הבא משום חטא ומשום אשמה – ילקח בהן עולות (שקלים ו.ד). נראה כי הוא משום שאין הקרבן פיוס ושוחד לה' כדי שיכפר במצוה זו את חטאיו, כי אם הוא במחשבה כזו, אדרבה הוא מכעיס את השי"ת, ואומר למה לכם רמוס חצרי, ואין חפץ לה' בובחים. ומטעם זה הוא היפוך מדרך בשר ודם שמתנה להתפייס עם מי שחטא לו דוקא במתנה יפה ובהידורים רבים, והשי"ת אדרבה מחוטא שהביא מנחתו אסר עליו ליתן שמן ולבונה, ונתן טעם – 'כי חטאת הוא', ופרש"י שבדין שלא יהא מהודר, שהוא להיפוך מדעת בני אדם דעל חטא מהדרים המתנה ביותר. אבל הטעם בזה שענין הקרבן הוא להתקרב מזה אל השי"ת ולשוב בתשובה ולהיות איש אחר במדות ישרות ובאמונה שלמה שידע שכולו להשי"ת שנתן לו, שזהו ענין עולות. ולכן החטאת אינו בדין שיהא מהודר, ואדרבה לא היה רוצה כלל ליקח מאתו, ורק משום שהקב"ה רוצה בתשובת רשעים הוא לוקח הקרבן, כשיצא מזה שיבין להתנהג בכל מעשיו כיוודע שהכל הוא מתנת השי"ת שעל זה מביאין עולות. וזהו מדרש יהוידע כהן גדול, שהבא משום חטא ואשמה יביא עולות, שזה הוא תכלית החטאת' (דרש משה – ויקרא ה.יא).

דף ז

'כגון שהחזירו לביסא גדושה... מכי מהדר ליה מנח ליה אדפנא דמנא...' – ואף על פי שמניח מעל הגודש ולא בתוך הכלי, ולא קדש הקומץ – לא נפסל הקומץ כדין נשפך על הרצפה, כיון שמכל מקום הוא מונח בכלי, הגם שלא נתקדש בו (עפ"י הגר"ו. וכן הרחיב בזה בקהלות יעקב ד).

'ולוקמה כגון שהחזירו לכלי המונח על גבי קרקע? אלא ש"מ קומצין מכלי שעל גבי קרקע... יש לשאול מה ראייה שקומצים הלא י"ל שלעולם אין קומצים ואין מקדשים, ומה שלא תרצנו באופן זה, כי הרי לצורך הקמיצה יצטרך להגביה הכלי מהקרקע וא"כ באותה שעה יתקדש וייפסל.

וי"ל שלא יתקדש בכך מאחר ומעשה הנתינה בפסול, ודומה למנייד הכלי כדי שהקומץ יפול מהגודש לתוכו דאמרינן דלא מקדש [הגם שהוכחה אין משם, דמנייד שאני דנופל ממילא]. אך יש להעיר לפי מה שמובא ב'חדושי הרשב"א' בסמוך שהישראות הלבונה בבזך לאחר סילוק הלחם, כמוה כקידוש הקומץ בכלי [שעד שהיו על השלחן הרי הלחם והלבונה נתקדשו יחדיו בשלחן כמו קומץ עם שיריים בביסה, ובסילוק מתקדשת הלבונה בבזך כנתינת הקומץ בכלי]. והרי אין שם אלא המשך מצב, הרי חוינן שלצורך קידוש הקומץ די בכך ואין צריך מעשה נתינה.

ולולא המסתפינא אמינא דלהרשב"א גרסינן 'ש"מ אין קומצין מכלי שע"ג קרקע', ופשיטא ליה דאין מקדשין, ומוכח דאין קומצין שא"כ היה מתרץ שמחזיר לכלי שע"ג קרקע ואינו מגביהו אלא קומץ משם. ובוה אתי שפיר הא דשב"ק קידוש דאיירינן ביה ומדבר בקמיצה דלא מיירי בה (ע' בשטמ"ק שדחק ליישב). וצ"ע.

'אמר לו כיצד קומצין? אמר לו מכלי זה... כיצד מקדשין את המנחות? אמר ליה נותנה בכלי זה...'. כבר עמדו התוס' מה משמעות 'מכלי זה'. ובחדושי הרשב"א בין שאר האפשרויות כתב להסביר שרב נחמן רצה ללמוד סדר קמיצה כיצד נעשה בפועל. ואמר לו, מכלי זה אתה שואלני שאראה בו סדר קמיצה, אם כן מלאהו וראך (וכיו"ב יש בחולין קו: 'עד כאן לחולין... וברש"י).

'אמר ליה וכי מקדשין מכלי שעל גבי קרקע?'. נראה שרב נחמן הולך לשיטתו בסמוך שהקומץ שחלקו בשני

כלים אינו קדוש דילפינו מנחה מדם. ולכך נקט בסברא פשוטה שאין מקדשים אלא בכלי שביד כהן כקבלת הדם [וכמבואר להלן בגמרא להשוות שני הנידונים הללו].
 ויתכן שמקידוש הקומץ למד רב נחמן שהוא הדין לעבודת הקמיצה שאינה כשרה מכלי שע"ג קרקע. [ובבנין אב למדים למד מן הלמד, כמו שאמרו בזבחים ג].

ז'לישלח ליה וליתי לגביה? סבר הכי מסתייעא מילתא טפי' – משום 'יגיעתי ומצאתי' (רש"י).
 והרי ברור הדבר שאין יגיעת ההליכה מוסיפה להבנת התורה. ומכאן שענין יגיעת התורה אין ענינה עמל העיון גרידא לצורך הבנת התורה, אלא ענין כללי יותר, שלאחר חטא אדם הראשון נצרכת היגיעה לאדם לצורך קנין התורה, ולכך אין הבדל בין יגיעה ליגיעה (שיחות מוסר לגר"ח שמואלביץ כ תשל"א; יז תשל"ב).

עוד יש לפרש הסיבה ל'מסתייעא מילתא טפי' [ושמא גם זה נכלל בפירושו רש"י], מפני שבירת המדות בכך שהולך הוא אל תלמידו, ושבירת המדות היא היא ההכנה הראויה ללימוד התורה (שם, כט תשל"ג).

(ע"ב) 'אמר רבא: פשיטא לי, קומץ מכלי שעל גבי קרקע – שכן מצינו בסילוק בזיכין' – שאינו מגביה השולחן בעת הסילוק. והנה, אילו היה הטעם לכך שאין מועיל כלי על גבי קרקע, מפני שאין דרך שירות בכך, שאין שירות אלא כשהכלי ביד הכהן, אם כן הראיה מסילוק בזיכין אינה מובנת, שהרי שם עיקר העבודה הוא מעשה 'סילוק' מעל השולחן, ואין העבודה נעשית כלל עם השולחן, כמו בקמיצה מן הכלי. ועוד, הלא כך דרכו של שולחן בעמידה על הקרקע; –
 על כרחנו שאין הנידון כאן משום 'דרך שירות' אלא דנו בשאלה עקרונית האם מצב הכלי שבו נעשית העבודה, נידון כחלק מגוף מעשה העבודה ולכן צריך שיאחזנו כהן ובימין כשאר מעשה עבודה, או לא. וזהו שמוכיח משולחן שאין קיים דין כזה, כי מצב הכלי ואחיותו אינו ענין לגוף מעשה העבודה (עפ"י הגר"ז. וע"ע קרן אורה שצידד בזה).

ונראה לכאורה שאבימי הסובר שצריך להגביה הכלי, אינו חולק בלחם הפנים, כמו שהוכיחו מלשון המשנה שלא היו מגביהים את השולחן. [וכן בשו"ת משיב דבר (ח"א כא) נקט שבלחם הפנים אי אפשר בענין אחר. ע"ש שכתב להוכיח מכאן שניתן ללמוד אפשר משאי אפשר בכה"ג]. ועל כרחק לומר שסובר לחלק בין הנידונים. ואפשר שסברתו משום 'דרך שירות' ושולחן דרכו ושירותו בכך שלא ככלי לקמיצה שדרכו בנטילה. [וגם לפי הנתבאר לעיל שמקור הדבר מדם, י"ל שלמדים מדם שכך דרך שירות, ולכך אין ללמוד מלחם הפנים שכשר על הקרקע].

'מקדשין מנחה בכלי שעל גבי קרקע, שכן מצינו בסידור בזיכין'. יש להבין איזו סברה יש שקידוש המנחה לא יועיל בכלי שעל גבי קרקע, והלא קידוש המנחה אינו מכלל העבודות ואינו טעון 'כהונה' (ע' סוטה יד ורמב"ם מעה"ק יג, יב). ומנין להצריך אחיזה. והלא כשם שהמזבח מקדש את העולין עליו, כך כלי שרת מקדשים את שבתוכם, ומדוע לא יקדש ע"ג קרקע?
 וצריך לומר כיון שכלי עשוי לטלטול, יש מקום לומר שאינו מקדש אלא דרך תשמישו, היינו כשהמנחה נתונה בכלי שביד האדם האוחזו (קרן אורה).

צריך באור להסבר זה מהי ההוכחה מסידור בזיכין, והלא שם דרכו בכך וכנ"ל (וכן העיר ב'שלמי שמעון'). וכנראה צ"ל שהנידון הוא אם ההנחה בכלי מקדשת כמזבח, או תפיסת כלי היא המקדשת, בכך שתופס הדבר בכלי שרת. וכיון שמצינו בשולחן שההנחה מקדשת [הגם שכך דרך שימוש], אין סברא לחדש שבכלי אחר אין ההנחה מקדשת אלא האחיזה, שאין מקור לכך. וע"ע אגרות משה יו"ד ח"ב טז ד"ה ואולי.

'קידוש קומץ מאי, ממנחה ילפינן לה או מדם ילפינן לה'. מבואר שבדם פשוט הוא שהכהן צריך לאחוז הכלי ואי אפשר להניחו על גבי קרקע. ומוכרח הדבר, כי הלא הדם נשפך מאיליו ואם כן מעשה עבודת הקבלה אינו אלא החזקת הכלי לקבל הדם, ושאמרה תורה והקריבו בני אהרן (- זו קבלת הדם), הרי מפורש שהחזקת הכלי צריכה להיות ע"י כהן (עפ"י שלמי שמעון. ונראה מדבריו שטעם זה נפרד מטעם השטמ"ק. אך נראה ששני הטעמים משלימים, כמוסבר).

ופשוט שאין מועיל מה שהכהן יחזיק הכלי כשהוא מונח על הקרקע, שאין אחיזתו עושה מאומה. אך נראה שאם מגביהו אפילו מעט, הגם שהוא לבד לקרקע, כשר.

ע' באבני נזר (אה"ע קיט, עז-עח) שהוכיח מכאן שקבלת דבר על ידי הושתת יד וכדומה, נחשבת 'מעשה', שלכך נחשבת קבלת הדם 'עבודה', ואילו לא היה זה בגדר מעשה, מסתבר שלא היתה נחשבת 'עבודה'. ועוד, הלא קבלת הדם נקראת בתורה 'ולקח...' (ע' ובחים קה). וטעם הדבר, כתב, כיון שלולא אחיזתו בכלי לא היתה זו קבלה כשרה, היא הנותנת שם 'מעשה' לאחיזתו בכלי לקבל. ע"ש ובחלק או"ח קעד, ב.

וכן יש להוכיח מדברי הגמ' בפסחים טו שהושטת כלי טמא לקבל יין של משפך נידון בגמ' כמטמא בידים ולא כגרמא, וכמוש"כ בקוב"ש שם.

'קומץ שחלקו בשני כלים... אינו קדוש'. הרמב"ם (מעשה הקרבנות יג, יב) כתב שחזור ומקדשו על ידי הכנסת כולו לכלי אחד. ואילו בקבלת הדם משמע מפשטות לשונו (בפרק ד) שלא נתקדש הדם ואין לו תקנה בצירוף החצאים. וצריך להבין החילוק בין דם לקומץ, והלא מקור הדין בקומץ נלמד מדם. אמנם יש לחלק; כי יסוד הדין שדם שנשפך מצואר הבהמה על הרצפה - פסול, למדוהו (בזבחים כה) ממדם הפר - דם מהפר יקבלנו, וכיון שנשפך לא קיבל מן הפר. ונראה שאעפ"י שלמדו קומץ מדם, לא נאמר בו דין מאין יקבלנו אלא עיקר דינו שיינתן תיכף לקמיצה בכלי ולא יהא נתון במקום אחר קודם קבלתו ועל כן כשנתפזר - נפסל. וכיון שכך, הלא הקומץ כל זמן שהוא בידו של הכהן - זהו מקום הכשרו להיות, ואם כן יש לומר שכלי שרת גם כן דינו כידו של כהן, שכל שנמצא בכלי שרת הריהו כבידו, הלכך אם נתן חצי מן הקומץ בכלי שרת - אינו נידון כ'נשפך', כאילו הוא בידו של הכהן. ועוד, כיון שכלי הוא מקום הראוי לקבלת הקומץ אלא שחסר רק בשיעור הקבלה, אף כי לא נתקדש הקומץ, אך בכלל 'נשפך' אינו, שהרי הוא במקום הראוי לקבלה.

ודוקא בקומץ, אבל בדם הלא יש דין מאין לקבלו - דם מהפר, ולענין זה אין מועיל מה שהיה מונח בינתים בכלי שרת, כי סוף סוף כשנתקבל בכלי השני, לא נתקבל הישר מן הפר (עפ"י חדושי הגר"ח הלוי מעשה הקרבנות יג, יב. וע"ע כיוצא בזה בחזו"א קמא כח ובקהלות יעקב ד).

א. כיסוד הדברים באורח שונה, כתב בספר 'מנחה טהורה' לרבי אברהם חיים גאגין: קומץ שנתקבל לחצאין לא נפסל שהרי נתקבל בכלי אלא כיון שחסר בשיעור כאילו לא נתקבל, ולכן אפשר להחזירו לכלי ולקמוץ מחדש [אבל לא לצרף משני כלי הקבלה], משא"כ בדם אין שייך הדבר, שכבר יצא מן הפר ואין כאן 'דם מהפר'.

ב. צריך באור, כיון שלמדים קומץ מדם מדוע אין ללמוד גם דין 'דם מהפר' ויהא צריך הקומץ להתקבל ישירות מן הכהן כדם מהפר. [ואכן ב'טהרת הקדש' כתב ללמוד דין הכנסת ורידין לכלי, גם לגבי קומץ, שצריך שיהא הכלי מזומן בשעת הקמיצה]. ויש לומר שאין זה דין במעשה העבודה, אלא דין שנאמר בהגדרת 'דם הפר' שאמרה תורה, וכעין שמיעטו דם התמצית ודם העור, כמו כן מיעטו דם שאינו בא ישר מן הפר. ואין שייך להקיש דין זה לקומץ.

וע"ע בקהלות יעקב (מנחות ו) שהוכיח ונימק שבמנחה אין קיים דין זה כעין דם מהפר.

ג. נראה לכאורה שאם חילק הקומץ לכלי המונח על גבי קרקע, אפשר שאין מועיל לקדשו עתה, ותלוי בשני הטעמים שכתב הגר"ח; לפי הטעם הראשון שכשהוא בכלי כאילו הוא ביד כהן, אפשר שאין לומר כן כשהכלי אינו בידו. ואילו לפי הטעם השני נראה שכיון שנמצא בכלי שרת, לעולם אינו כ'נשפך'.

ד. יש למצוא סמך לשיטת הרמב"ם, ממה שהקשו 'לוקמה כגון שהחזירו לכלי המונח ע"ג קרקע' ולא דנו כלל להעמיד שחילק לחצאין [ובטהרת הקדש כתב שאכן היה יכול לומר כן, והשוה שם בפשיטות דם לקומץ, ע"ש] – אך אם ננקוט שמועיל צירוף, לא יועיל מה שחילקו, שהרי לבסוף מחזיר הכל לאותו כלי שקמץ.

'הדר ביה רבא' – על חזרתיו של רבא, ע' במובא בובחים צד.

יטבל – ולא מספיג. בדם – שיהא בדם שיעור טבילה מעיקרו... ואיצטריך למכתב וטבל ואיצטריך למכתב בדם...! לפרש"י (וכ"פ הראב"ד בתורת כהנים ביתר באור) יש כאן שני דינים נפרדים; לטבול בדם ולא לסופגו בדפנות הכלי. ובכלל זה שיהא בדם כדי שיעור טבילה, אבל בפחות מכאן הריהו מספג. ודין נוסף – שיהא שיעור טבילה בשעת הקבלה כדי כל ההזאות הנצרכות. ואולם הרמב"ם מפרש שדין אחד הוא; שיהא בדם כדי טבילה כדי שלא יספגו אצבעו בדם. ודי בשיעור של הזאה אחת כדי שלא יהא בכלל 'מספג'. והוצרך לכתוב בדם לומר שאותו שיעור יהא בשעת קבלת הדם בכלי [ודין זה קיים בכל הזבחים, לא בחטאת בלבד, וכמו שכתב הרמב"ם שם ה, ט. ע' קרן אורה זבחים מ:]. כן פרש בספר משנה למלך (מע"ק ד, ח). ויש אומרים שגם להרמב"ם צריך שיהא כשיעור כל ההזאות בכלי אחד, אלא שאין צריך בשעת קבלת הדם אלא בשעת הזאה. הלכך אם קיבל בשני כלים וחזר וערבם לפני שהזיזה – כשר (ע' קרן אורה זבחים צג; אור שמח מע"ק ה, ט). עוד במחלוקת הראשונים אודות שיעור הדם הנצרך, האם משתנה לכל קרבן לפי מתנותיו, או שיעור אחד לכולם – ע' במובא בזבחים צג:

'אצבעו במאי מקנח... אמר אביי: בשפת מזרק כדכתיב כפורי זהב'. הטעם שמקנח במזרק דוקא ולא בבלואי בגדים וכדומה, יש לומר כיון שלא ארע בדם זה כל פסול, הרי דינו כשאר שירי הדם הטעון שפיכת יסוד, לכך מקנחו במזרק, כדי לשופכו עם שאר הדם שבמזרק ליסוד. ובפרה אדומה, כיון שצריך לשרוף כל דמה לכך מקנח אצבעו בשפת המזרק ושופך כל הדם למערכה (עפ"י חדושים ובאורים זבחים ו, א). הרמב"ם (פרה ד, ב) כתב: מקנח אצבעו בגופה של פרה. וכנראה היתה לו גרסה אחרת בגמרא. וע' בכס"מ שם ובלח"מ מעשה הקרבנות ה, ח ובחז"א פרה ה, ז ובשפ"א כאן. וע"ע תו"י יומא ב. ד"ה שכל.

דף ח

'מנחה שקמצה בהיכל כשרה, שכן מצינו בסילוק בזיכין'. הגם שמצינו דוגמא הפכית; חטאות פנימיות מתן דמן בפנים, ואילו חטאת חיצונה שהכניס דמה פנימה – פסולה, ואם כן מה ראייה יש מבזיכין שדינם בפנים למנחות שדינן בחוץ? – שונה שם ש כ נ י ס ת דם החטאת לקודש פוסלת, אבל כאן הלא אין צד לומר שהמנחה תיפסל בכניסתה, שלא מצינו מקור לדבר, אלא היה מקום לומר כיון שכתוב וקמץ משם שהקמיצה תהא באותו מקום שהבעלים עומדים שם, כלומר בחוץ [כמו ששאלו להלן]. על כך הוכיח מבזיכין שסילוקם כקמיצה וכשר בפנים (טהרת הקדש).

כסברא זו, שהנידון אם קמיצה כשרה בהיכל הוא משום 'וקמץ משם' – כתבו התוס' בזבחים סג. וע' גם בשפת אמת כאן שיישב בזה קושית התוס' שלכך לא נימקו להכשיר משום שלא יהא טפל חמור מן העיקר – כי מכל מקום היה לנו לפסול משום